

Маковецька Лариса Олексіївна,
*кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної
та соціальної географії Волинського національного
університету імені Лесі Українки, м. Луцьк*

Суц Вікторія Василівна,
*здобувачка 4 курсу першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти географічного факультету Волинського
національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк*

ОСОБЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА КОВЕЛЬСЬКОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО РАЙОНУ

Сільськогосподарське виробництво є однією з фундаментальних складових економіки Ковельського адміністративного району Волинської області.

У результаті адміністративно-територіальної реформи 2020 року Ковельський район значно укрупнився, оскільки включає території колишніх Ковельського, Турійського, Старовижівського, Ратнівського, Шацького та Любомльського адміністративних районів. Таке розширення адміністративних меж кардинально змінило структуру земельного фонду та географію розміщення сільськогосподарських угідь у регіоні. На сьогодні загальна площа укрупненого Ковельського району становить 770,8 тис. га, що робить його одним із найбільших в Україні. Це зумовлює високу диверсифікацію сільськогосподарського виробництва, що варіюється від дрібнотоварних фермерських господарств на поліських ґрунтах до потужних агропідприємств. Дослідження особливостей розміщення та динаміки сільськогосподарського виробництва у цьому районі є актуальним, оскільки дозволяє оцінити ефективність використання земельних ресурсів та проаналізувати тенденції розвитку рослинництва і тваринництва.

Розміщення об'єктів сільськогосподарського виробництва завжди детермінується сукупністю природно-кліматичних та ґрунтових умов. Територія Ковельського району повністю розташована в межах геоморфологічної зони Полісся. Загалом земельний фонд Волинської області становить понад 2014,4 тис. га, з яких 1047,5 тис. га (майже 52%) припадає на сільськогосподарські угіддя, у тому числі 672,3 тис. га займає рілля [4]. Ковельський район володіє лівовою часткою цього фонду, проте якість земель тут є дуже неоднорідною і вимагає специфічних підходів до обробітку.

У районі домінують дерново-підзолисті, піщані, супіщані та торфово-болотні ґрунти. Вони характеризуються відносно низьким рівнем природної родючості, підвищеною кислотністю та потребують регулярного внесення органічних і мінеральних добрив, а також вапнування. Північні та північно-західні території району (зокрема землі колишніх Ратнівського та Шацького районів) відрізняються надзвичайно високим рівнем заліснення та заболоченості. Відповідно до екологічного паспорта району, на багатьох ділянках лісистість сягає понад 20%, а землі лісогосподарського призначення займають десятки тисяч гектарів [2]. Через такі складні природні умови великотоварне аграрне виробництво на півночі є фрагментованим. Натомість південна та південно-західна частини району (колишній Турійський напрямок) мають дещо кращі показники гумусу і рівніший рельєф, що створює сприятливі умови для інтенсивного землеробства.

Рослинництво є базовою та найбільш прибутковою галуззю сільськогосподарського виробництва Ковельщини. Пріоритетними напрямками розвитку аграрного сектору є вирощування зернових та технічних культур, картоплі, овочів, а також цукрових буряків [4]. У просторовому розміщенні посівних площ спостерігається чітке внутрішнє районування.

Великі сільськогосподарські підприємства та колективні форми господарювання, такі як СТОВ «Ратнівський аграрій», ФГ «Аміла», ФГ «Перлина Турії», ТОВ «Волинь-Агро» та ін. концентрують свої зусилля переважно у південній і центральній частинах району. Тут на великих площах вирощують основні продовольчі та фуражні

культури: озиму пшеницю (середня врожайність якої сягає 40-45 ц/га), ярий ячмінь та кукурудзу на зерно. Останніми роками відзначається значне розширення площ під комерційно привабливими технічними культурами, які раніше майже не сіяли на Поліссі – насамперед озимим ріпаком (врожайність близько 25-30 ц/га), соняшником та соєю. Застосування сучасних технологій дає змогу аграріям стабільно нарощувати валовий збір навіть на бідних супісках.

У північних громадах району вагому роль відіграють особисті селянські господарства та невеликі фермерські господарства. Вони спеціалізуються переважно на вирощуванні картоплі та овочевих культур відкритого ґрунту. Картоплярство залишається історично традиційною галуззю, яка забезпечує надлишок продукції для реалізації в інших регіонах. Також швидкими темпами розвивається нішеве плодово-ягідне виробництво – вирощування лохини, малини та суниці.

Галузь тваринництва є невіддільною та важливою ланкою аграрної економіки Ковельського району, що забезпечує зайнятість населення протягом усього року. Волинська область є беззаперечним лідером в Україні за поголів'ям великої рогатої худоби м'ясного напрямку продуктивності. Лише за офіційними даними останніх років, на Волині фіксувалося утримання сотень тисяч голів ВРХ, свиней та мільйони голів птиці, причому у сільськогосподарських підприємствах спостерігалось стабільне зростання поголів'я [3].

Розміщення тваринницьких комплексів у Ковельському районі безпосередньо прив'язане до кормової бази. У північних регіонах, де рілля чергується з великими масивами природних луків, пасовищ і сіножатей, історично сформувалося молочно-м'ясне скотарство. Господарства населення та дрібні фермери утримують тут значну частину молочного стада, постачаючи сировину для місцевих молокозаводів.

Водночас промислове свинарство та птахівництво мають іншу просторову логіку розміщення. Великі спеціалізовані підприємства тяжіють до територій з надійною базою концентрованих кормів та зручних транспортних шляхів.

Однією з важливих особливостей розвитку Ковельського району є його унікальне транспортно-географічне та геополітичне положення. Район межує безпосередньо з Європейським Союзом, будучи найважливішим транспортним коридором на заході України. Через його територію проходять міжнародна автомобільна траса М-07 та ключові залізничні магістралі з коліями європейського стандарту [1, с. 186]. Цей логістичний фактор став критично важливим після початку повномасштабного вторгнення та блокування українських морських портів. Експорт вітчизняної аграрної продукції був різко переорієнтований на західні сухопутні кордони. Ковельський район (особливо навколо митних пунктів пропуску, таких як Ягодин) перетворився на гігантський логістичний хаб. Тут стрімко розвивається інфраструктура зберігання та перевалки: будуються «сухі порти», сучасні елеватори та мультимодальні термінали. Дослідження показують, що Ковельський район сьогодні є лідером області за кількістю інвестиційних об'єктів типу Brownfield (промислових майданчиків, готових до ревіталізації), що робить його вкрай привабливим для релокованих підприємств та іноземних інвесторів [1, с. 192]. Це дає поштовх до зміни парадигми: від простого експорту сировини район переходить до створення переробних підприємств безпосередньо біля кордону (олійноекстракційні заводи, виробництво біоетанолу, комбікормів).

Аграрне виробництво регіону демонструє високу адаптивність. За підсумками 2022 року, попри всі воєнні виклики, індекс сільськогосподарської продукції Волинської області становив 97% порівняно з мирним 2021 роком, причому господарства населення навіть продемонстрували приріст виробництва до 102,3%. Загальний обсяг виробленої агропродукції сягнув десятків мільярдів гривень, де понад 70% становить продукція рослинництва, а майже 28% – тваринництва [1, с. 109]. Ковельський район формує значну частину цього фінансового потоку.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що сільськогосподарське виробництво у Ковельському районі відзначається чіткою просторовою спеціалізацією. В аграрному

секторі відбулися помітні зрушення: від традиційних для Полісся культур (льон, жито) район перейшов до масштабного вирощування експортних технічних культур (ріпак, соя, соняшник). Південні території стали центром інтенсивного землеробства, де головними виробниками виступають великі сільськогосподарські товариства та фермерські господарства. Натомість на півночі домінує молочно-м'ясне тваринництво, картоплярство та ягідництво у господарствах населення. Подальший розвиток галузі вимагає збереження балансу між високою продуктивністю та екологічною безпекою земель Волинського Полісся.

Література

1. Дослідження нових галузей економіки у контексті справедливої трансформації Львівського та Волинського вугільних регіонів. Агенція місцевого економічного розвитку Яворівщини. URL: <https://amer.org.ua/wpcontent/uploads/2024/09/E.I. Lviv Volyn 2024.pdf>
2. Екологічний паспорт Ковельського району. Волинська обласна державна адміністрація. URL: <https://voladm.gov.ua/article/ekologichniy-pasport-kovelskogo-rayonu/>
3. Загальна інформація. Волинська обласна рада: URL: <https://new.volynrada.gov.ua/volyn/zagalna-informacziya/>
4. Стратегія розвитку. Волинська обласна рада: URL: <https://new.volynrada.gov.ua/volyn/strategiya-rozvitku/>